

روشن کردن تاریخ روابط ایران

بقلم آقای دشتی

اخیراً جلد اول « تاریخ روابط ایران و اروپا در دوره صفوی » از چاپ بیرون آمده و منتشر شد. این یکی از خدمت‌های دیگر است که آقای فلسفی به معارف این کشور نموده اند.

تاریخ هر ملتی سند نجابت و منبع قوت اخلاقی و نکیه گاه متینی است که در مصائب و حوادث اجتماعی به نهضت و به بقاء ملت‌ها کمک میکند. چه بدیهی است ملتی که تاریخ داشته و تاریخ او بافتخارات علمی و سیاسی و ادبی مزین باشد و وقتی صحائف تاریخ گیتی را بگشاید مقام منبع پرروشنی برای نیاکان خود و اعمال عظیمه آنها در آن بیابد، يك نوع عزت نفس و مناعتی در او پیدا میشود که او را از تن در دادن بخواری و مسکنت و از تسلیم و انقیاد بمطامع و هجوم اجنبی حفظ میکند. از همین روی مللی که تاریخ ندارند یا تاریخ گذشته آنها طولانی و مزین بوقایع مهمه نیست سعی میکنند برای خود تاریخ درست کنند.

وقتی تاریخ ملتی خوب تدوین شده است، که تمام اعصار مختلفه آن در تحت تشریح و خرده بینی در آمده باشد و تمام حوادث گذشته، يك فکر سالم و پیوسته به تحقیق و انصاف و بانهایت کنجکاری و موشکافی مورد بحث و قضاوت قرار گرفته باشد. بطوریکه بعد از خواندن آن انسان نه تنها از فتوحات باشکست‌ها، لشکر کشیها یا توالی سلسله‌های سلطنتی مطلع شود؛ بلکه بطرز اشکر کشی‌ها، بغل شکسته‌ها و پیروزیها، بکیفیت حیات اجتماعی و آداب و رسوم زندگانی، بعقاید

و افکار و فلسفه و دیانت 'برنگ خاص فکر و قریحه و بالنتیجه صنایع و تجارت و تمدن آن ملت مطلع گردد .

با آنکه ایران يك گذشته بسی دامنه دار و مكممل بافتخارات گوناگون و مشحون بحوادث عظیمه دارد ، متأسفانه سبك تاریخ نویسی در ایران خیلی خوب نبوده و در قرون اخیر به منتها درجه انحطاط رسیده بود ، بطوریکه انسان کمتر رغبت بخواندن آنها میکرد و استفاده های منظوره از تاریخ کمتر بدست میآمد .

خوشبختانه در این عصریکه کلیه شئون کشور بحال تحول و تکامل افتاده است این نقص بزرگ ، بهمت چند نفر که بسائقه حس حق شناسی نباید نام مرحوم دبیر نیا را از آن میان فراموش کنم ، تا يك درجه رفع شده است .

خوب بخاطرم میآید بعد از اینکه کتاب اول مرحوم پیر نیا بنام ایران باستان منتشر شده بود یکروز در گلستان با ایشان مصادف شدم . با نظر لطفی که به بنده داشتند پرسیدند کتاب ایران باستان را چگونه یافته ام . بنده عرض کردم « با آنکه در دوره های سخت که موجبات خدمت از هر حیث فاقد بود و ایران در آن تاریخ بیش از هر چیزی نیازمند رجال با کدامن بود و شما در تصدی مقامات مختلفه باتقوی و متانت و حزم خود باین کشور خدمتگذار صدیقی بوده اید ، باوجود اینها ، تألیف ایران باستان از تمام آن خدمات گرانیهاتر و خالذتر و برای نام شما افتخار آورتر است » خوشبختانه ایشان بآنچه نگاشته بودند قناعت نکرده و از نو بتألیف کتاب جلیل القدر مفصلی که متأسفانه بیش از دو جلد آن تدوین و چاپ نشد همت گماشتند . چنانکه گفته شد ، گذشته ایران بدرجه طولانی وحوادث آن به مشابهی زیاد و متنوع و منابع و مدارک آن بقدری متفرق و پراکنده است که امروز از عهده هیچکس ساخته نیست که تمام گذشته ایران را بطور کامل تتبع و تحقیق کرده و آنچه هست روشن و تدوین کند .

بهترین روشی برای تدوین تاریخ کامل ایران اینست که هرکسی که ذوق

و استعداد و میل اینکار را دارد، يك عصر و يك قسمت از تاریخ ایران را عرصه تحقیق و مطالعات خود قرار داده و تا آن اندازه ای که ممکن است در روشن کردن آن استقصاء و یافشاری نماید.

این کار آسان نیست، بلکه خیلی هم دشوار است. اولاً خیلی صبر و حوصله لازم دارد تا این روشنی فکر و سلامت ذوق و قوه استنباط میخواید که از کتابهای مختلفه ای که مستقیماً مربوط بموضوع نیست و از نوشته های مبهم و بی سرو ته، یا آلوده بافسانه و یا غرض مطالب صحیح تاریخی و اجتماعی استنتاج کنند و ثالثاً اقدام کننده باینکار باید اطلاعات مبسوطی بتاریخ سایر اقوام مختلفه ای که ممکن است مأخذ تتبع و تحقیقات وی باشد دارا باشد و رابعاً از همه مهمتر دارای ذوق و استعداد و قریحه اینکار باشد.

یکی از اشخاصیکه از هر حیث برآزند کی اینگونه کار های دشوار و خسته کننده را دارد آقای نصرالله فلسفی است که بر حسب کار و پیشه خود (استادی تاریخ و جغرافیا در دانشگاه) مرد مطلع و متبحری در تاریخ شده و آثار متعدده چه بعنوان نگارش و تالیف و چه بعنوان ترجمه از قبیل «تاریخ تمدن قدیم» و تاریخ اروپا در قرن ۱۹ و ۲۰ و تاریخ اروپا در قرن ۱۷ و ۱۸ و غیره از خود بیادگار گذاشته اند.

رسال جامع علوم انسانی

ولی از چند سال پیش باینطرف ایشان مساعی و مطالعات خود را متوجه در موضوع کرده اند که بخوبی از عهده آن بر آمده اند و اگر تمام اعصار و ادوار تاریخی ایران باهمین دقت نظر و وسعت اطلاع و ذوق سلیم تدوین شود ایران دارای يك دوره تاریخ کامل و خوب خواهد بود.

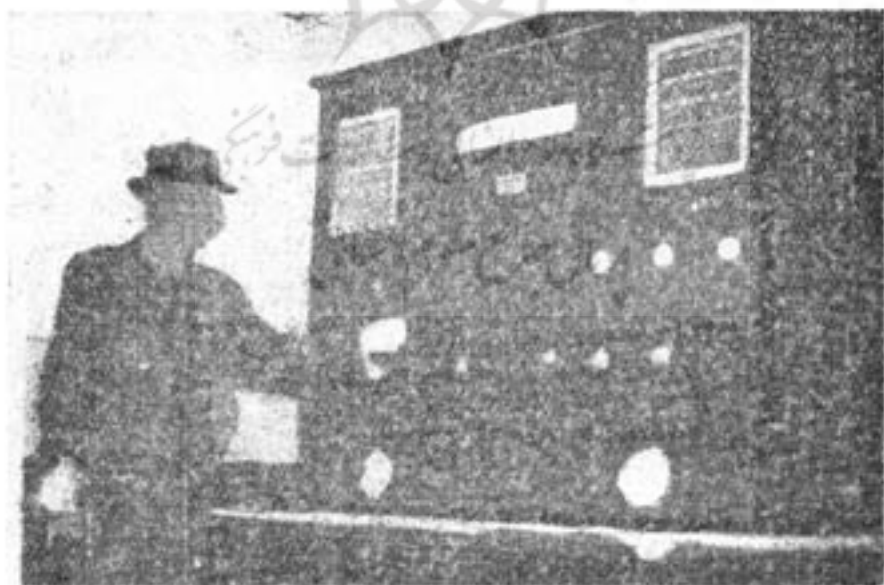
یکی تاریخ مفصل دوره غزنویان است که چند قطعه از آن بطور نمونه در مجله مهر چاپ شده و حاکی از اطلاعات سرشار و زحمات فراوان و تتبعات فاضلانۀ ایشان است.

درم همین کتابی است که در صدر این گفتار اشاره شده و آن عبارت

است از « روابط ایران و اروپا در دوره صفوی » که از فصول بسیار زیبا و مشحون بوقایع جذاب و مبدأ تماس کامل دیپلماتی ایران و اروپاست که جلد اول آن از چاپ بیرون آمده است و محتوی روابط ایران است با پرتغال و اسپانی و هلند و انگلیس و آلمان.

خواندن يك فصل این کتاب کافی است که انسان بدرجهٔ جهد طاقت فرسایی که نویسندهٔ فاضل آن در تحقیق و تتبع این قسمت از تاریخ ایران کشیده اند بی برد و من وظیفهٔ خود میدانم که نه تنها ایشان را باینکار مهم تبریک گویم بلکه از لحاظ خدمت بتاریخ ایران از ایشان تشکر کنم و آرزو نمائیم که فضلاء زحمت کشی مانند ایشان در گوشه کنار کشور پیدا شوند که بر سایر فصول تاریخ بزرگ ایران پرتوی از تحقیق و تتبع خود بیفکند؛ و توفیق چاپ جلد دوم و نشر تاریخ دروهٔ غزنویها را برای ایشان خواستارم.

دستگیر کردن دزدان

اخیراً دستگاهی رای حفظ صندوقهای پول ضرابخانهٔ سانفرانسیسکو اختراع شده است که چون دستی بصندوقهای پول برسد فوراً این دستگاه شهربانی و ادارات ارتشی را آگاه میسازد و شروع بزنگ زدن و انتشار گاز اشک آورده در اطراف خود مینماید و چراغ بر نوری روشن میکند و بدین ترتیب درد را رسوا و بیچاره میسازد.